

8. 9. 2023

ID: 116877

Odúmrť

Příslušenství dluhu přirostlé výlučně v důsledku prodlení dědice (státu) po smrti zůstavitele i podle současné právní úpravy nelze zahrnout do pasiv pozůstalosti, neboť se nejedná o dluh zůstavitele ani o dluh, který má původ v právních skutečnostech, z nichž by měl plnit zůstavitel, kdyby mu v tom nezabránila jeho smrt a tím dosáhnout provedení likvidace pozůstalosti.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 24 Cdo 586/2023-412 ze dne 30.5.2023)

Nejvyšší soud rozhodl v právní věci žalobkyně Komerční banky a. s., se sídlem v P., proti žalované České republice - Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, se sídlem v P., o zaplacení částky 133 602,48 Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 21 C 4/2019, o dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 13. 9. 2022, č. j. 22 Co 133/2022-368, tak, že dovolání žalované se zamítá.

Z odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 2 (dále jen „soud prvního stupně“) se žalobkyně domáhala zaplacení částky 134 104,85 Kč s příslušenstvím. Původně byla žaloba podaná i proti „okruhu dědiců z pozůstalostního řízení vedeného u Okresního soudu v Domažlicích pod sp. zn. 10 D 580/2014 po zůstaviteli M. Č., narozeném XY a zemřelém 12. 9. 2014“, [dále jen „zůstavitel“]. Žalobkyní požadovaná částka představovala pohledávku ze dvou smluv o úvěru, konkrétněji č. 0099001171325 ze dne 14. 8. 2011 a č. 6020012220700 ze dne 25. 1. 2012, jež byly uzavřeny mezi žalobkyní a zůstavitelem. V průběhu řízení došlo ke zpětvzetí žaloby vůči „okruhu dědiců z pozůstalostního řízení po zůstaviteli“ poté, co vyšlo najevo, že dědictví po zemřelém zůstaviteli připadlo jako odúmrť České republice (státu). Pohledávky z úvěrových smluv byly přihlášeny do pozůstalostního řízení tak, jak byly vyčísleny ke dni úmrtí zůstavitele. Pohledávka z úvěrové smlouvy ze dne 14. 8. 2011 byla přihlášena v celkové výši 355 163,48 Kč (včetně části, která nebyla k datu úmrtí zůstavitele splatná), tvořené jistinou ve výši 353 595,44 Kč, řádnými úroky vyčíslenými ve výši 1 399,83 Kč, poplatky vyčíslenými ve výši 170 Kč a úrokem z prodlení vyčísleným v rozsahu 1,21 Kč. Z úvěrové smlouvy ze dne 25. 1. 2012 byla do dědictvého řízení ke dni smrti zůstavitele přihlášena pohledávka ve výši 69 006,59 Kč, tvořená jistinou ve výši 68 315,50 Kč (včetně části, která nebyla k datu úmrtí zůstavitele splatná) a řádnými úroky ve výši 691,09 Kč. V návaznosti na usnesení Okresního soudu v Domažlicích ze dne 28. 12. 2018, č. j. 10 D 580/2014-158, kterým bylo, z titulu odúmrť, potvrzeno nabytí dědictví žalované, žalovaná uhradila dne 27. 2. 2019 částku 424 170,08 Kč na předmětné pohledávky do výše, v jaké byly přihlášeny do dědictvého řízení. Žalobkyně následně vzala žalobu částečně zpět podáním ze dne 1. 2. 2021, co do uhrazené jistiny obou úvěrů a co do části smluvních úroků a úroků z prodlení a u úvěru ze dne 14. 8. 2011 i co do poplatků ve výši 640 Kč (z nichž byla žalovanou uhrazena částka 170 Kč). Zároveň bylo na základě stejného podání řízení rozšířeno tak, že po částečném zpětvzetí a rozšíření žaloby zůstal předmětem řízení požadavek na zaplacení částky 137 585,27 Kč, skládající se z požadavku na zaplacení částky z úvěrové smlouvy ze

dne 14. 8. 2021 představující poplatky 3 700 Kč, kapitalizovaný smluvní úrok 64 096, 42 Kč (z částky 352 498,26 Kč od 10. 1. 2015 ve výši 5,9 % ročně do 14. 7. 2016, a dále ve výši 4 % ročně do 27. 2. 2019) a kapitalizovaný zákonný úrok z prodlení vyčíslený na částku 11 565,67 Kč (za dobu od 10. 1. 2015 do 27. 2. 2019), a dále z požadavku na zaplacení z úvěrové smlouvy ze dne 25. 1. 2012, a to smluvního úroku v kapitalizované výši 43 889,06 Kč (15,9 % ročně od 10. 1. 2015 do 27. 2. 2019) a kapitalizovaného zákonného úroku z prodlení ve výši 14 334,12 Kč (od 10. 1. 2015 do 27. 2. 2019). Žalobkyně trvala na úhradě této částky s odůvodněním, že smrtí zůstavitele nedošlo k zániku úvěrových smluv. Smrtí dlužníka jeho povinnosti (dluhy) nezanikají a okamžikem smrti zůstavitele „se vlastníkem pozůstalostního jmění, tedy i závazků z výše uvedených smluv“, stává dědic. Pozůstalost jako odúmrtí připadla státu, na který je třeba v souladu s judikaturou pohlížet jako na dědice, proto (sám) odpovídá za dluhy, které vznikly na základě uvedených úvěrových smluv po smrti zůstavitele.

2. Soud prvního stupně rozsudkem ze dne 27. 1. 2022, č. j. 21 C 4/2019-303, výrokem I uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 3 982,79 Kč, výrokem II zamítl žalobu co do částky 133 602,48 Kč a výrokem III uložil žalobkyni uhradit žalované náhradu nákladů řízení ve výši 3 636,66 Kč.

3. Soud prvního stupně shledal, že smrtí zůstavitele k zániku smluv o úvěru nedošlo, neboť ze žádného zákonného ustanovení smlouvy či z úvěrových podmínek nevyplývá, že by smlouva o úvěru smrtí dlužníka bez dalšího zanikla. Rozhodl, že požadavek žalobkyně vůči žalované je důvodný pouze co do částky 3 982,79 Kč, kterou tvoří pohledávka z úvěrové smlouvy ze dne 14. 8. 2011 ve výši 2 174,67 Kč za období od 20. 1. 2019 do 27. 2. 2019 sestávající z poplatků ve výši 40 Kč, smluvního úroku 1 488,33 Kč (ve výši 4 % ročně z částky 352 498,26 Kč), a dále ze zákonného úroku z prodlení ve výši 646, 34 Kč. Zbývající přiznaná částka 1 808,12 Kč představuje pohledávku ze smlouvy o úvěru ze dne 25. 1. 2012 za období od 20. 1. 2019 do 27. 2. 2019 a sestává ze smluvního úroku 1 120,82 Kč (ve výši 15,9 % ročně z částky 66 781,92 Kč) a ze zákonného úroku z prodlení ve výši 687,30 Kč. Tyto nároky shledal soud prvního stupně oprávněnými za situace, kdy mezi stranami nebylo sporu o tom, že vznikly ve shora uvedené výši za dobu ode dne následujícího po dni právní moci usnesení o potvrzení dědictví v rámci dědického řízení po zůstaviteli. Ve zbývajícím rozsahu, tedy co do částky 133 602,48 Kč sestávající z poplatků, zákonných úroků z prodlení a smluvních úroků z prodlení za období od 9. 1. 2015 do 19. 1. 2019 shledal soud prvního stupně žalobu nedůvodnou.

4. Soud prvního stupně vycházel z toho, že pokud by i v případě odúmrti stát zcela shodně jako „ostatní skuteční dědicové“ po zůstaviteli v plném rozsahu a bezvýhradně odpovídal případným věřitelům zůstavitele za závazky související s dědictvím, které vznikly po smrti zůstavitele, došlo by ke zcela nevyváženému postavení dědice po zůstaviteli (v pravém slova smyslu) a postavení státu, jemuž připadlo dědictví jako odúmrtí. Skutečný dědic má zákonnou možnost dědictví po zůstaviteli odmítnout, a to např. právě při zohlednění toho, že by s ohledem na v mezidobí vzniklé závazky po smrti zůstavitele, za které již přímo odpovídá dědic, bylo značně nevýhodné dědictví přijmout. Pokud by i na stát, kterému připadlo dědictví na základě odúmrti, bylo pohlíženo jako na dědice, bez zohlednění specifík jeho postavení, dostal by se do situace, kdy by musel poskytnout plnění za závazky vzniklé po smrti zůstavitele (úroky, sankční úroky a další poplatky bez ohledu na požadovanou výši, která by mohla dosahovat i řádu statisíců), a to ačkoliv, na rozdíl od dědiců, by neměl právo volby dědictví odmítnout. Tento výklad by byl dle přesvědčení soudu prvního stupně zcela v rozporu se smyslem příslušných ustanovení upravujících nabytí dědictví státem na základě odúmrti. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že v daném případě nabývá stát dědictví s odkazem na § 13 odst. 3 zákona č. [219/2000 Sb.](#), o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích (dále jen „zákon o majetku ČR“), až dnem, kdy bylo příslušným orgánem pravomocně rozhodnuto o potvrzení nabytí dědictví státem formou odúmrti (potud odkázal na usnesení Okresního

soudu v Domažlicích vydané dne 28. 12. 2018 pod č. j. 10 D 580/2014-158). S ohledem na to, že toto rozhodnutí nabylo právní moci dnem 19. 1. 2019, teprve po tomto datu může být žalovaná, podle mínění soudu prvního stupně, přímo odpovědná za dlužné částky vznikající v souvislosti s výše uvedenými úvěrovými smlouvami uzavřenými v minulosti mezi žalobkyní a zůstavitelem, a to až do doby, než došlo k uhrazení jistin a příslušenství souvisejících s těmito úvěrovými smlouvami v rozsahu pohledávek přihlášených do „dědického řízení po zůstaviteli a vyčíslených ke dni jeho smrti“.

5. K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 13. 9. 2022, č. j. 22 Co 133/2022-368, rozsudek soudu prvního stupně změnil ve výroku II tak, že uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 124 518,27 Kč do 30 dnů od právní moci uvedeného rozhodnutí, jinak jej (tj. co do zamítnutí částky 9 084,21 Kč) potvrdil (výrok I rozsudku odvolacího soudu) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

6. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, která považoval za správná a dostatečná. Neztotožnil se však s právním závěrem soudu prvního stupně, že žalovaná nabyla dědictví až k okamžiku určenému dle § 13 odst. 3 zákona o majetku ČR, tedy (až) dnem 19. 1. 2019, kdy bylo usnesením Okresního soudu v Domažlicích, č. j. 10 D 580/2014-158, pravomocně rozhodnuto o potvrzení nabytí dědictví žalované formou odúmrti, a že teprve po tomto datu může být žalovaná přímo odpovědná za dlužné částky vznikající v souvislosti s úvěrovými smlouvami uzavřenými mezi žalobkyní a zůstavitelem. Konstatoval, že žalovaná nabyla dědictví v souladu s ustanoveními § 185 odst. 1 písm. h) a § 1479 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“) se zpětnou účinností k okamžiku smrti zůstavitele a § 13 odst. 3 zákona o majetku ČR se zde neuplatní.

7. Odvolací soud dále dovodil, že na příslušenství dluhů přirostlých po smrti zůstavitele se nevztahuje limitace daná ustanovením § 1706 o. z., podle kterého uplatnil-li dědic výhradu soupisu, hradí dluhy zůstavitele do výše ceny nabytého dědictví. Nejedná se totiž o dluhy zůstavitele, i když i tyto dluhy spadají podle jeho přesvědčení do pasiv pozůstalosti. Pojem pasiva pozůstalosti podle § 171 odst. 2 z. ř. s. je dle mínění odvolacího soudu širší než dluhy zůstavitele ve smyslu § 1706 o. z., neboť zahrnuje kromě dluhů, které měl v době smrti i dluhy, které mají původ v právních skutečnostech, z nichž měl plnit zůstavitel, kdyby mu v tom nezabránila smrt [§ 171 odst. 2 písm. a/ zákona č. [292/2012](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“)]. Odvolací soud proto uzavřel, že žalovaná jako nabyvatel odúmrti za příslušenství dluhů zůstavitele přirostlé od data úmrtí zůstavitele odpovídá plně jako jiní dědicové, přičemž stejně jako u jiných dědiců jde již o její vlastní dluh. Na tomto závěru nemění nic ani to, pokud příslušenství dluhů zůstavitele přirostlé od data úmrtí zůstavitele v součtu s dluhy zůstavitele převyšuje nabyté dědictví, přestože stát jako nabyvatel odúmrti, na rozdíl od jiných dědiců, nemůže dědictví odmítnout. Stát tím, že nemůže dědictví odmítnout, není oproti jiným dědicům znevýhodněn nepřipustně - v rozporu s principy spravedlnosti a není zde dán prostor pro soudcovské dotváření práva postupem podle § 10 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, dále jen „o. z.“. Žalovaná totiž může takové situaci, jaká nastala v posuzované věci a jakou subjektivně vnímá jako nabytí de facto předluženého dědictví předejít, a to tím, že bude trvat na řádném vyčíslení pasiv pozůstalosti a v návaznosti na to navrhne likvidaci pozůstalosti.

II. Dovolání a vyjádření k němu

8. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná (dále též „dovolatelka“) v rozsahu výroku I, kterým byl změněn rozsudek soudu prvního stupně, dovoláním. Splnění předpokladů přípustnosti dovolání spatřuje v tom, že dosud nebyla v rozhodování odvolacího soudu řešena otázka hmotného práva vztahující se k povaze příslušenství dluhu přirostlého po smrti zůstavitele, konkrétně: „Zda mohou

být dluhy dědice zahrnuty do pasiv pozůstalosti, tzn. zda lze zahrnout do pasiv pozůstalosti i příslušenství dluhu přirostlé po smrti zůstavitele a provést likvidaci pozůstalosti v případě, že v důsledku tohoto postupu pasiva převýší aktiva pozůstalosti, ačkoliv ke dni úmrtí zůstavitele pozůstalost předlužena nebyla.“ Dále dovolatelka připustnost dovolání spatřuje rovněž v tom, že otázku: „Zda stát v případě odúmrti nese odpovědnost za příslušenství dluhu přirostlé po smrti zůstavitele“, která byla dovolacím soudem již vyřešena, je však podle ní na místě v důsledku zásadních změn v právní úpravě po 1. 1. 2014 dříve učiněné judikatorní závěry modifikovat.

9. Ve vztahu k první předkládané otázce se dovolatelka neztotožnila se závěry odvolacího soudu, podle nichž se na příslušenství dluhu přirostlé po smrti zůstavitele nevztahuje limitace daná ustanovením § 1706 o. z. Uvedla, že v dané věci byla aktiva i pasiva vyčíslena ke dni úmrtí zůstavitele a nejednalo se o předluženou pozůstalost. Dovolatelka, kterou je stát, je povolána jako účastník řízení o pozůstalosti až jako poslední, poté, kdy dědictví odmítnou všichni zákonní dědicové. Odvolací soud nevyřešil otázku, když ne ke dni úmrtí, pak k jakému datu by měli v případě vyššího počtu věřitelů, věřitelé příslušenství pohledávky narostlé po smrti zůstavitele vyčíslit, ani neuvedl, kdo, kdy a k jakému datu by měl v průběhu pozůstalostního řízení výši pasiv aktualizovat. S postupem nastíněným odvolacím soudem se dovolatelka při projednávání pozůstalostí dosud nesetkala, neboť notáři jako soudní komisaři tento způsob aktualizace pasiv pozůstalosti v praxi neaplikují. Aktiva a pasiva jsou vždy vyčíslena ke dni úmrtí zůstavitele. Jednotliví dědicové, kteří přichází v úvahu podle zákonné posloupnosti, by za takového stavu měli každý při odmítnutí dědictví jiné podmínky pro vyjádření ke svému dědickému právu. V každém okamžiku odmítnutí dědictví by byl jiný stav výše pasiv a jiná výše případného předlužení. Dovolatelka má za to, že jí samotné nepřislouží v průběhu pozůstalostního řízení aktivně zjišťovat u věřitelů aktuální výši příslušenství pohledávek a určení obvyklé ceny pozůstalosti má stanovit usnesením soud podle § 180 odst. 1 z. ř. s.

10. U druhé předkládané otázky dovolatelka uvedla, že na odpovědnost státu za „příslušenství dluhu přirostlé po smrti zůstavitele“ nelze v případě odúmrti po 1. 1. 2014 bezvýhradně aplikovat judikaturu Nejvyššího soudu vztahující se k právní úpravě přechodu dluhů z doby před 1. 1. 2014. Tato judikatura (představovaná např. rozhodnutími Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 895/2011, 33 Cdo 2409/2009 a 21 Cdo 1144/2016) totiž nezohledňuje postavení státu jako nabyvatele dědictví na základě odúmrti. Stát, který se dostává do postavení univerzální sukcesora za situace, kdy u něj nelze hovořit o autonomii vůle je nucen odpovídat za dluhy, které učinil někdo jiný. V případě příslušenství narostlého po smrti zůstavitele tak stát hradí dluhy prakticky bez omezení, neboť na příslušenství pohledávek přirostlých po smrti zůstavitele se právní účinky výhrady soupisu nevztahují. Na rozdíl od předchozí právní úpravy již stát po 1. 1. 2014 nemůže navrhnout likvidaci v případě nepředluženého dědictví tak, jak tomu bylo i v nyní projednávané věci. Nemožnost provedení likvidace nepředlužených pozůstalostí jednoznačně vede k neúměrnému zatížení státu dluhy zůstavitelů, tj. k znevýhodnění státu zejména u pozůstalostí, jejich pasiva téměř dosahují výše aktiv. K výkladu ustanovení § 1634 o. z. „nedědí-li žádný dědic ani podle zákonné dědické posloupnosti, připadá dědictví státu a na stát se hledí, jako by byl zákonný dědic“ uvedla, že toto ustanovení lze vyložit i tak, že stát dědicem být nemusí. Dovolatelka má za to, že v případě odúmrti státu nevzniká dědické právo ve smyslu § 185 z. z. ř. s. a na rozdíl od dědiců neodpovídá za dluhy svým vlastním majetkem, ale jen hodnotami z dědictví, resp. výtěžkem z jejich prodeje. V případě odúmrti by měl být nárůst příslušenství v pozůstalostním řízení zastaven ke dni úmrtí zůstavitele. Za správný považuje závěr soudu prvního stupně, podle kterého stát odpovídá pouze za příslušenství dluhu za dobu od pravomocného ukončení pozůstalostního řízení do dne úhrady pohledávky žalobkyně přihlášené do pozůstalostního řízení.

11. S ohledem na řečené měla žalovaná za to, že Nejvyšší soud by se měl v otázce odpovědnosti za dluhy zůstavitele odchýlit od své dosavadní rozhodovací praxe s tím, že postavení státu má v případě odúmrti svá specifika spočívající v nemožnosti odmítnutí dědictví. Stát jakožto nabyvatel odúmrti by

měl být chráněn v oblasti přechodu dluhů zůstavitele právními účinky výhrady soupisu podle § 1706 o. z. i v případě příslušenství pohledávky přirostlého po smrti zůstavitele. Závěrem proto navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, kterým byl změněn rozsudek soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

12. Žalobkyně ve vyjádření k dovolání uvedla, že žalovaná opodstatňuje důvodnost dovolání tím, že otázka hmotného práva vztahující se k povaze příslušenství dluhu přirostlého po smrti zůstavitele dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena, následně však sama přiznává, že tato otázka již řešena je, žalobkyně má proto za to, že podané dovolání nesplňuje podmínky dané § 237 a mělo by být odmítnuto. Právní úprava odúmrti dle o. z. se od předchozí právní úpravy příliš neliší, jak sám Nejvyšší soud dovozuje ve svém rozsudku ze dne 30. 3. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1144/2016, a přiznává státu při odúmrti skutečné postavení zákonného dědice. Je třeba rozlišovat, že vlastníkem pozůstalostního jmění je za dobu života zůstavitel a okamžikem jeho smrti se jím stává (zpětně) dědic, přičemž nikde není stanovena výjimka, že by tomu tak nemělo být u státu v případě odúmrti. Podle § 1634 o. z. připadlo dědictví po zůstaviteli státu, kdy se na stát hledí jako na zákonného dědice, kterému svědčí výhrada soupisu, tedy stát nese odpovědnost za dluhy zůstavitele co do ceny nabytého dědictví dle § 1706 o. z. Odúmrtí je považována za jednu z forem univerzální sukcese, přechodu práv, kdy dědic vstupuje do práv a povinností zůstavitele. Za narostlé příslušenství po smrti zůstavitele tak již nese odpovědnost dědic, neboť se jedná o jeho pohledávky a nelze tak na ně vztahovat omezení „do výše ceny nabytého dědictví“ (k tomu odkázala na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2409/2009). Povinnost k úhradě příslušenství pohledávky, které přirostlo po smrti zůstavitele, proto nemůže být limitováno dle § 1706 o. z. Z uvedených důvodů proto žalobkyně navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání jako nepřijatelné odmítl.

III. Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (viz čl. II bod 1 zákona č. [296/2017](#) Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

14. Dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 2 o. s. ř.

15. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

16. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

17. Dovolání je přípustné, neboť obě dovolatelkou předkládané otázky, které se vzájemně prolínají, dosud nebyly dovolacím soudem ve všech souvislostech a za účinnosti nynějšího občanského zákoníku v úplnosti vyřešeny.

IV. Důvodnost dovolání

18. Dovolání není důvodné.

19. Podle § 1479 o. z. dědické právo vzniká smrtí zůstavitele. Kdo zemře před zůstavitelem, nebo současně s ním, nedědí.

20. Smrtí zůstavitele vzniká dědické právo, které poskytuje dědici (dědicům) právo na pozůstalost nebo na poměrný díl z ní a na nabytí dědictví (srov. § 1475 odst. 1 a 3 a § 1479 větu první o. z.). Právní úprava dědického práva vychází z principu ingerence státu při nabývání dědictví; a stanoví, že pozůstalost po každém zůstaviteli musí být projednána a rozhodnuta soudem. Soud řízení o pozůstalosti zahajuje i bez návrhu. V řízení o pozůstalosti musí být projednáno (s výjimkou majetku a dluhů, o nichž zákon stanoví, že se k nim v řízení o pozůstalosti nepřihlíží), veškeré jmění zůstavitele patřící do pozůstalosti, poté soud potvrzuje nabytí dědictví. Podle usnesení soudu o dědictví se nabývá dědictví (s výjimkou nabytí dědictví následným dědicem) vždy s účinností ke dni vzniku dědického práva [rozuměj k okamžiku smrti zůstavitele].

21. Řízení o pozůstalosti má za cíl především zjistit, komu svědčí dědické právo (kdo se má stát zůstavitelovým dědicem nebo zda majetek připadne státu jako tzv. odúmrtí), potvrdit nabytí dědictví jedinému dědici (státu) nebo vypořádat jmění zůstavitele (s výjimkou majetku a dluhů, o nichž zákon stanoví, že se k nim v řízení o pozůstalosti nepřihlíží), tj. rozdělit je mezi více dědiců.

22. V době od smrti zůstavitele až do rozhodnutí o dědictví pravomocným usnesením soudu tu nemůže být jistota, s jakým výsledkem řízení o pozůstalosti skončí (zejména kdo se stane zůstavitelovým dědicem a jak bude vypořádáno dědictví mezi více zůstavitelovými dědici). Zanechal-li zůstavitel více dědiců, projevuje se stav, jaký tu vzniká v době od smrti zůstavitele až do pravomocného rozhodnutí soudu o dědictví, také v jejich vzájemných vztazích k majetku patřícímu do pozůstalosti. Musí být vzato v úvahu, že rozhodnutí soudu o dědictví má sice účinky ke dni smrti zůstavitele, avšak do právní moci rozhodnutí o dědictví není jisté, jak budou jejich práva a povinnosti k dědictví upravena. Uvedený „zvláštní“ vztah dědiců k zůstavitelovu majetku má mimo jiné za následek, že až do právní moci usnesení soudu o pozůstalosti jsou dědici považováni za vlastníky celého majetku patřícího do pozůstalosti (všech věcí a majetkových práv zůstavitele) a že z právních úkonů týkajících se věcí nebo majetkových práv patřících do pozůstalosti jsou oprávněni a povinni vůči jiným osobám společně a nerozdílně, přičemž jejich dědický podíl vyjadřuje míru, jakou se navzájem podílejí na těchto právech a povinnostech. Ve sporech s jinými osobami, týkajících se věcí nebo majetkových práv patřících do pozůstalosti, se uvedený vztah dědiců k zůstavitelovu majetku projevuje tím, že mají postavení tzv. nerozlučných společníků (§ 91 odst. 2 o. s. ř.), neboť jde o taková společná práva a povinnosti, že se rozhodnutí ve sporu musí vztahovat na všechny dědice (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. 21 Cdo 1820/99, jehož závěry jsou plně aplikovatelné i za současné právní úpravy, srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 22 Cdo 2957/2020, uveřejněný pod číslem 92/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní) a uplatní se - mutatis mutandis - i v případě jediného dědice, to je i tehdy, má-li dědictví připadnout z titulu odúmrti státu.

23. Podle § 185 odst. 1 písm. h) z. ř. s. v rozhodnutí o dědictví soud s účinností ke dni vzniku dědického práva potvrdí, že dědictví připadlo státu, jestliže nedědí žádný dědic ani podle dědické smlouvy nebo závěti, ani podle zákonné dědické posloupnosti, a že se na stát hledí jako by byl zákonný dědic.

24. Podle § 1634 odst. 1, 2 o. z., nedědí-li žádný dědic ani podle zákonné dědické posloupnosti, připadá dědictví státu a na stát se hledí, jako by byl zákonný dědic; stát však nemá právo odmítnout

dědictví ani právo na odkaz podle § 1594 odst. 1 věty třetí. Vůči jiným osobám má stát stejné postavení jako dědic, kterému svědčí výhrada soupisu.

25. Podle § 1706 o. z., uplatnil-li dědic výhradu soupisu, hradí dluhy zůstavitele do výše ceny nabytého dědictví. To platí i v případě, že soupis pozůstalosti nařídil soud v zájmu osoby pod zvláštní ochranou.

26. Za účinnosti zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (dále též obč. zák.), to je do 31. 12. 2013, se dospělo k závěru, že zůstavitelovi věřitelé nemají možnost se v případě odúmrti domáhat uspokojení svých pohledávek z jiného majetku státu (než toho, který stát nabyt po zůstaviteli), protože nedošlo ke splnutí zůstavitelova majetku s vlastním majetkem státu. Stát tehdy odpovídal při odúmrti sice jen do výše ceny nabytého dědictví, ale pouze věcmi z pozůstalosti (cum viribus hereditatis), a pokud věřitel odmítl přijmout na úhradu své pohledávky věc z dědictví, stát mohl – bez ohledu na výši aktiv a pasiv – navrhnout likvidaci dědictví (srov. § 175t odst. 1 o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2013). S ohledem na současné pojetí státu jako zákonného dědice (viz též dále), s přihlédnutím k jeho povinnosti hradit dluhy ve stejném rozsahu jako dědic, kterému svědčí právní účinky výhrady soupisu pozůstalosti, je zřejmé, že naopak dochází ke splnutí majetku, který v řízení o pozůstalosti připadl státu jako odúmrtí s ostatním majetkem státu. Stát je tak povinen hradit zůstavitelovy dluhy (a další pasiva pozůstalosti) až do výše ceny nabytého dědictví a odpovídá tak nejen nabytým majetkem z pozůstalosti, ale i jakýmkoli jiným postižitelným majetkem, tedy pro viribus hereditatis. Současně též odpovídá za své vlastní dluhy, jež vznikly po smrti zůstavitele a mají původ výlučně v prodlení státu jako dědice. Stát, resp. příslušná organizační složka státu [v řízení o pozůstalosti půjde o Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, srov. § 1 odst. 2 písm. a) zákona č. [201/2002](#) Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových], má možnost navrhnout likvidaci pozůstalosti, ovšem jen při splnění předpokladů vymezených v § 195 z. ř. s., tedy právě a jen v případě zjištěného předlužení dědictví. Výše bylo připomenuto, že nyní účinný občanský zákoník již neupravuje možnost státu navrhnout likvidaci pozůstalosti i v případě nepředluženého dědictví (o tom ostatně sporu ani nebylo), neboť předlužení majetku zůstavitele je jedním z výslovných zákonných předpokladů, které pro nařízení likvidace dle § 195 z. ř. s. musí být splněny kumulativně.

27. Nyní účinný občanský zákoník, se podle důvodové zprávy liší od dosavadního pojetí (dle obč. zák. účinného do 31. 12. 2013) v tom, že opouští koncepci odúmrti (caducum) jako výrazu práva státní majetkové výsosti vyplývajícího ze státní svrchovanosti, tedy opatření veřejnoprávní povahy a ... návrh [se] přiklání k tendenci novějších kodexů, které státu i v tomto případě přiznávají postavení zákonného dědice. Systematicky je ustanovení o připadnutí dědictví státu zařazeno v dílu 4 nazvaném „Zákonná posloupnost“. Ve smyslu § 1634 odst. 1 o. z. je stát „fiktivním“ zákonným dědicem (formulace „hledí se“ je právní fikcí), což je dále zdůrazněno i postavením státu zejména ve vztahu k věřitelům. Stát se stává zákonným dědicem, jestliže nedědí jiní (zákonní) dědicové (srov. kupř. SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. 1 Pojetí odúmrti. In: SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. Dědictvé právo v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 149, marg. č. 174.)

28. Odvolací soud proto zcela správně vycházel z ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (představované např. rozsudkem ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2409/2009, usnesením ze dne 25. 9. 2018, sp. zn. 33 Cdo 1873/2017, či rozsudkem ze dne 28. 2. 2002, sp. zn. 21 Cdo 895/2001), podle níž úroky z prodlení za dobu po smrti dlužníka již nejsou sankcí za prodlení zemřelého dlužníka, nýbrž za vlastní prodlení dědiců s plněním dluhu, který na ně přešel a dědici dlužníka jsou proto povinni k jejich zaplacení bez jakéhokoliv omezení.

29. Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2002, sp. zn. 21 Cdo 895/2001, smrt dlužníka a skutečnost, že o majetku dlužníka probíhá u soudu dědictvé řízení, nemá na prodlení s plněním jeho dluhu, i když nastalo za života dlužníka, žádný vliv. Nesplní-li dluh dědici dlužníka, kteří za něj

odpovídají ve smyslu ustanovení § 470 obč. zák., jsou jako jeho právní nástupci, kteří vstupují nejen do práv, ale i do povinností dlužníka – jak opět správně uvedl odvolací soud – smrtí dlužníka, v prodlení a jsou tedy povinni kromě splnění zůstavitelova dluhu věřiteli poskytnout úroky z prodlení, které vznikly jejich vlastním prodlením a představují jejich dluh (v tomu odpovídajícím rozsahu naopak nejde o dluh zůstavitele, srov. k tomu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 33 Cdo 1873/2017).

30. V souladu se shora citovanými rozhodnutími Nejvyššího soudu, od nichž není důvodu se odchylovat ani podle současné právní úpravy, představují úroky z prodlení přirostlé po smrti zůstavitele nikoliv dluh zůstavitele, ale dluh dědice. Limitace daná ustanovením § 1706 o. z. (tedy do výše hodnoty majetku nabytého dědictvím), jak příhodně konstatoval i odvolací soud, se na příslušenství dluhu přirostlé po smrti zůstavitele a mající původ v prodlení dědice nevztahuje, neboť se nejedná o dluh zůstavitele, ale o sankci dědice za prodlení se zaplacením již jeho vlastního dluhu. Obdobně nelze aplikovat ani omezení možnosti věřitelů domoci se plnění vůči dědicům v průběhu pozůstalostního řízení (§ 1703 o. z.), neboť i uvedené a po výtce navíc jen dočasné omezení se vztahuje na dluhy zůstavitele, nikoliv na přímé dluhy samotného dědice. Dovolatelka, která nabyla dědické právo podle usnesení Okresního soudu v Domažlicích ze dne 19. 1. 2019, č. j. 10 D 580/2014-158, se zpětnou účinností k okamžiku smrti zůstavitele, tj. k 12. 9. 2014 (§ 1479 o. z.), byla proto od tohoto okamžiku objektivně povinna k úhradě nabytého dluhu (s případným omezením dle § 1706 o. z.), pokud tak neučinila, odpovídá též za vlastní dluh odpovídající příslušenství (úroku z prodlení) a jiným sjednaným sankcím přirostlým od 12. 9. 2014.

31. Nejvyšší soud ve sledovaných souvislostech zdůrazňuje, že postavení dědice podle občanského zákoníku z roku 1964, který tehdy ex lege odpovídal za dluhy zůstavitele jen do výše ceny nabytého dědictví, se nijak zásadně nezměnilo oproti postavení dědice, který za současné právní úpravy učinil výhradu soupisu, popř. státu, kterému svědčí při odúmrti výhrada soupisu tzv. ze zákona (§ 1701 až 1706 a § 1675 o. z.). V obou zmiňovaných případech odpovídají dědicové „do výše ceny nabytého dědictví“. Jedinou formulační změnou je toliko mírně odlišná úprava přiměřených nákladů spojených s pohřbem zůstavitele, u níž nynější úprava výslovně preferuje jejich zaplacení přímo z pozůstalostního majetku. Rovněž se sluší dodat, že i výše nastíněné změněné pojetí odúmrti, ještě dále umocňující postavení státu jako „běžného“ dědice, vylučuje proto úvahy o tom, že by se v takovém případě měl stát těšit příznivějšímu postavení, než-li dědicové ostatní, a to zcela bez ohledu na to, že nemůže v případě odúmrti dědictví odmítnout. To je bez dalšího zřejmé již z dikce § 1634 odst. 1, 2 o. z., podle níž vůči jiným osobám (věřitele nevyjímaje) má stát stejné postavení jako dědic, kterému svědčí výhrada soupisu. Zákonodárce z uvedeného pravidla taxativně stanoví právě a jen dvě výjimky v § 1634 odst. 1, část věty za středníkem [v případě odúmrti jednak stát nemá právo odmítnout dědictví a jednak se nepřihlíží k odkazu podle § 1594 odst. 1, věta třetí o. z.]. Nelze proto nad zákonodárcem stanovený jednoznačně uzavřený [enumerativní] výčet pomoci analogie dotvářet ve prospěch postavení státu výluky další. Na tom nic nemění, že stát (prostřednictvím moci zákonodárné) se rozhodl spolu s účinností nového občanského zákoníku nepřijmout dřívější osvědčenou zákonnou úpravu v podobě možnosti státu navrhnout likvidaci i nepředluženého dědictví (srov. § 175t o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2013, resp. § 472 obč. zák.); ostatně i poslední zmíněná okolnost nasvědčuje naopak tomu, že zákonodárce v pozůstalostním řízení nepřiznává státu žádné zvláštní či dokonce privilegované postavení.

32. Podle § 195 odst. 1 písm. c) z. ř. s., soud nařídí na návrh dědice, kterému svědčí výhrada soupisu, nebo na návrh státu, jemuž má připadnout pozůstalost proto, že nedědí žádný dědic ani podle dědické smlouvy nebo závěti, ani podle zákonné dědické posloupnosti, a na nějž se hledí, jako by byl zákonný dědic, anebo na návrh věřitele, který prokázal svou pohledávku, již odpovídá dluh patřící do pasiv likvidační podstaty, likvidaci pozůstalosti, jestliže bylo stanoveno předlužení majetku zůstavitele (§ 180).

33. Podle § 180 z. ř. s. na podkladě soupisu pozůstalosti, seznamu pozůstalostního majetku, společného prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku nebo shodných údajů dědiců o zůstavitelově majetku a na základě shodných údajů dědiců o pasivech pozůstalosti soud usnesením stanoví obvyklou cenu majetku a jiných aktiv pozůstalosti, výši dluhů a dalších pasiv pozůstalosti a čistou hodnotu pozůstalosti, popřípadě výši předlužení.

34. Podle § 200 písm. a) z. ř. s., dnem právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti zanikají dědická práva zůstavitelových dědiců nebo právo státu na připadnutí dědictví z důvodu, že nedědí žádný dědic ani podle dědické smlouvy nebo závěti, ani podle zákonné dědické posloupnosti a že se na stát hledí, jako by byl zákonný dědic; tím není dotčeno právo na vydání likvidačního přebýtku.

35. Podle § 171 odst. 2 z. ř. s., pasiva pozůstalosti tvoří a) dluhy zůstavitele, které měl v době smrti, jakož i dluhy, které mají původ v právních skutečnostech, z nichž by měl plnit zůstavitel, kdyby mu v tom nezabránila jeho smrt, b) náklady pohřbu, náklady některých osob na zaopatření a další dluhy, které vznikly po smrti zůstavitele, o nichž zákon stanoví, že je hradí dědici zůstavitele nebo že se hradí z pozůstalosti, popřípadě že jsou pasivem pozůstalosti.

36. Současné znění ustanovení § 171 z. ř. s. je obdobou dřívějšího § 175m o. s. ř., avšak zpřesňuje a nově definuje, co spadá do aktiv a pasiv zůstavitele. Ve vztahu k pasivum dědictví pozůstalosti odborná literatura zdůrazňuje, že aktiva byla dříve praxí většinou pojímána jen jako majetek, který zůstaviteli náležel ke dni úmrtí a obdobně byla pasiva chápána jen jako dluhy existující v době úmrtí zůstavitele, doplněné o náklady pohřbu. Nová úprava výslovně zařazuje do aktiv pozůstalosti také některý majetek a do pasiv pozůstalosti některé dluhy a náklady, jejichž zařazení do aktiv či pasiv dědictví nemělo dříve přímou oporu v ustanoveních zákona, popřípadě bylo nejasné, zda vůbec a v jaké podobě mají být do aktiv nebo pasiv zařazeny. Příkladem těchto dluhů mohou být zejména různé nedoplatky (závazky), které byly zjištěny nebo o kterých bylo rozhodnuto až po smrti zůstavitele, ale vážou se k období jeho života (k tomu srov. např. MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou. 1. vydání. Praha: Leges, 2016, komentář k § 171). Obdobně Tlášková (srov. TLÁŠKOVÁ, Šárka. § 171 [Zjišťování aktiv a pasiv pozůstalosti]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 384–385, marg. č. 37–39) vychází z toho, že pro zařazení dluhu do pasiv dědictví (přesněji pozůstalosti – poznámka Nejvyššího soudu) je rozhodující, zda dluh v době úmrtí zůstavitele existoval; není významné, kdy se stal dluh splatným, tedy zda se stal splatným až po smrti zůstavitele. Do pasiv dědictví (pozůstalosti) se zařadí též dluh budoucí, jestliže závazek v tomto směru vznikl za života zůstavitele, i když není jisté, zda skutečně vznikne. Bude proto vždy na soudu prvního stupně (pověřeném soudním komisaři), aby ve spolupráci s dědici (popř. se státem, jemuž má dědictví připadnout jako odúmrť) při rozhodování o určení obvyklé ceny zůstavitelova majetku (§ 180 odst. 1 a 2 z. ř. s.) a hodnocení toho, zda dědictví není předluženo, pečlivě zahrnuli všechna aktiva i pasiva pozůstalosti v intencích výše zmiňovaného výkladu, aby bylo najisto postaveno, zda jsou dány podmínky pro nařízení likvidace pozůstalosti. Není také vyloučeno, aby bylo usnesení o určení obvyklé ceny zůstavitelova majetku do doby právní moci usnesení o dědickém právu změněno, ukázeli se, že tu jsou další aktiva nebo pasiva pozůstalosti (jak to předpokládá § 180 odst. 2 z. ř. s.). S touto eventualitou zákonodárce výslovně počítá a není proto přípádná námitka dovolatelky, že každý z potencialních dědiců před rozhodnutím o tom, zda dědictví odmítne či nikoliv, se vyjadřuje o kvantitativně odlišném dědictví.

37. Vzhledem k řečenému, jakož i citované ustálené rozhodovací praxi, od níž není důvodu se odchýlovat, a ze které se podává, že příslušenství dluhu spojené s prodlením dlužníka od okamžiku smrti zůstavitele je dluhem dědice (a není naopak pasivem pozůstalosti), není zcela přesný závěr odvolacího soudu o tom, že příslušenství pohledávky žalobkyně přirostlé po smrti zůstavitele spadá do pasiv pozůstalosti, ačkoliv nepředstavuje dluh zůstavitele. Ve vztazích ze smlouvy o úvěru tak

bude dluhem zůstavitele nesplacená jistina a sjednané úroky z úvěru (tzv. cena peněz), byť by se staly splatnými až po smrti zůstavitele. Oproti tomu úroky z prodlení a další sankce, včetně kupř. utvrzení dluhu smluvní pokutou budou představovat pasiva pozůstalosti, jen přirostou-li do smrti zůstavitele, po uvedeném datu půjde již o výlučné dluhy dědice, mající původ v jeho vlastním prodlení, které se v pozůstalostním řízení v zásadě neprojednávají.

38. Uvažoval-li pak odvolací soud o tzv. pasivech likvidační podstaty, pak tento institut je bytostně spjat právě a jen s likvidací pozůstalosti, k níž může dojít jen za podmínky předložení pozůstalosti (srov. § 195 odst. 1 písm. c/ z. ř. s.) a mimo její rámec se nemůže pojmově prosadit. Doplnuje se, že stanoví-li zákon v § 238 odst. 1 z. ř. s., že pasiva likvidační podstaty tvoří náklady zůstavitelova pohřbu, jakož i dluhy zůstavitele, které měl v době smrti, a dluhy vzniklé po smrti zůstavitele, které mají původ v právních skutečnostech, z nichž by měl plnit zůstavitel, kdyby mu v tom nezabránila smrt, s výjimkou a) úroků a úroků z prodlení, které by přirostly po právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti, b) smluvní pokuty a penále sjednané nebo stanovené pro případ porušení smluvní povinnosti, na něž vzniklo právo po smrti zůstavitele, c) pohledávek z darovacích smluv, tak z citovaného ustanovení nelze rozhodně dovodit, že by úroky z prodlení přirostlé od smrti zůstavitele do dne právní moci usnesení o nařízení likvidace měly již jen proto představovat dluhy zůstavitele. V případě likvidace pozůstalosti je totiž způsob vypořádání věřitelů zůstavitele i rozsah dluhů, které mohou být takto z výtěžku likvidační podstaty vypořádány, zásadně odlišný: Dnem právní moci usnesení o nařízení likvidace totiž zanikají dědická práva zůstavitelových dědiců (§ 200 písm. a/ z. ř. s.), není tu již osoby, která by z titulu univerzální sukcese, odpovídala za dluhy zůstavitele a citované ustanovení tak představuje pouhý prostředek, jehož pomocí se mohou přihlášení věřitelé (§ 238 a násl. z. ř. s.) v dané zcela specifické procesní situaci případně domoci úhrady svých pohledávek (jejich částí), včetně těch, za něž by, nedošlo-li by k nařízení likvidace, jinak neomezeně odpovídali dědicové. Řečeno jinak: ani s vědomím normativní úpravy likvidace pozůstalosti a v ní stanoveném rozsahu likvidační podstaty nelze stát (ani jiného dědice) zprostit odpovědnosti za jeho vlastní dluhy, jestliže k likvidaci pozůstalosti nedošlo.

39. Nejvyšší soud tak uzavírá, že příslušenství dluhu přirostlé výlučně v důsledku prodlení dědice (státu) po smrti zůstavitele i podle současné právní úpravy nelze zahrnout do pasiv pozůstalosti, neboť se nejedná o dluh zůstavitele ani o dluh, který má původ v právních skutečnostech, z nichž by měl plnit zůstavitel, kdyby mu v tom nezabránila jeho smrt a tím dosáhnout provedení likvidace pozůstalosti. Rozhodnutí odvolacího soudu je v řešení pro věc určující otázky odpovědnosti státu za dluhy související s jeho vlastním prodlení při nabývání majetku na základě odúmrti správné, ústí-li v konečný závěr, že vymáhaná pohledávka nebyla dluhem zůstavitele, nýbrž vlastním dluhem žalované, ve vztahu k němuž se neprosadí limitace prostřednictvím institutu omezené odpovědnosti za dluhy zůstavitele v důsledku zákonné výhrady soupisu pozůstalosti.

40. Z uvedeného vyplývá, že napadený rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu věcně správný. Protože nebylo zjištěno, že by byl poškozen některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalované podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Další články:

- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ochrana spotřebitele \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovněprávní vztah \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určení otcovství \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Jméno v obchodní firmě právnické osoby](#)
- [Dokazování](#)
- [Bolestné](#)